

ikuinen kesä. Silloin kun sinne sisälle pääsi olivat tuonen alanteet ja tummat viidakot jo loppuun kuljetut, ja kaikki riähkät, synnit, sovitetut. — — —

Sisso Ivanov kuoli ennen uuden rajuilman puhkeamista. Kuolinvuoteellaan hän ennusti Ruotsin Karjalalle vaikeita aikoja neuvoen poikiaan lähtemään perheineen ja elikkoinen ajoissa rajan taakse. Piilopirttien eläjiksi ei heidän pitänyt jäädä. — Suuri tietäjä lähti. Valittivat silloin Koidan valkammat, kotipirtit ja vainiot mahtajansa poismenoa. Kolmen vuorokauden aikana kylälistöä istui Sisson pirtissä ikonin alla hänen kylmenneen tomumajansa ääressä. Ennen kuin tuohus pyhässä nurkassa ehti sammua, otettiin siitä liekki seuraavaan ja näin kymmeneen vahakynntilöihin. Itkuvirsi ja ristinmerkkien teko oli loppumaton. Parhaillaan oli Herran Äidin paasto, ja vain suurimpaan nälkään käväistiin syömässä sallittua paastoruokaa. Kolmannen päivän ehtoo-

na lähdettiin Sissoa viemään hautaan. Hetken Sisson kuolonruuhi viivähti Verkkoniemessä, venevalkamassa kuusten alla. Siinä kotikyky jätti jäähyväiset kaikkien suudellessa hänen otsaansa, ikonia piteleviä käsiään ja ikonia, joka otettiin suvun pienimpien lastenkin suudeltavaksi ja sitten pantiin takaisin Sisson rinnalle. Honka-arkku naulattiin kiinni ja nostettiin vanhaan purteen, Sissoa kymmenin vuosien palvelleeseen siipiruuhuun. Tämän kaksiosaisen vanhan ruuhen kummallekin puolelle kiinnitettiin veneet. Pokoinieikka, vainaja, matkasi nyt omiensa keskellä itkijöiden keralla, poikien ja pojanpoikien soutuessa saattuetta. Yhä jatkui hautaitku Ilomantsin taitavimpien naisten vuorollaan nyyhkiesä kylän ja koko heimon orpoutta, yhä vielä, kun jo oltiin Kokonniemen katveessa ja pojat loivat hautaa auki. Sitten tietäjä laskettiin ristinmerkein ja kumarruksin maanalaiseen maailmaan, tuonen viidakon kulkijaksi.

Shemeikka-suvun vaiheilta

Vuoden 1890 vaiheilla, jolloin ensimmäisen Kalevalan julkaisemisesta oli kulunut 55 vuotta, puhkesi aivan ennenkuulumaton kiinnostus kansanrunoutta kohtaan ja sitä innostusta kesti lähes seuraavat 50 vuotta. Monen sen aikaisen runonkerääjän kuvaukset Karjalasta saivat viimeisen kuumeisen kulttuurin aallon vyörymään. Tuli polttava halu löytää, kerätä ja tallettaa kaikki se mahdollinen aines kansanrunoudesta ja kulttuurista mitä vielä oli jäljellä.

Menneet olivat Lönnrotin tapaamat suuret runonlaulajat. Taito heikkeni uudessa sukupolvessa ja aivan kuin tajuttiin, että elettiin sen kulttuurin loppuaikaa, jolloin myös Karjalasta katoaisi kaikki se kaunis ja arvokas aines, mistä Elias Lönnrot oli Kalevalan kerännyt.

Yli eli runon mahti voimakkaana ja omintakeisena Karjalan jylhillä salomailla ja erämaan koskemattomassa rauhassa. Vielä ei uusi aika ollut ehtinyt sinne ja turmellut sen ihmisiä. Siellä nyt samosi kaksi erittäin innokasta runonkerääjää, Hjalmar Basilier ja Kaarle Krohn. Heidän matkansa vuonna 1884 suuntautui lähinnä Korpiselän ja Suistamon luonnon kauniitten kylien vaiheilla, sillä siellä, Raja-Karjalan romanttisimmasta kolkasta he löysivät Shemeikan runonlaulajasuvun. Monta oli taitavaa laulajaa siinä suvussa ollut, monta eli vielä silloinkin ja heidän joukostaan tuli kuuluisimmaksi jäämaan Petri Shemeikka.

Paljon Karjalaa kierrelleinä ja satoja laulajia laulattaneina kerääjät tiesivät, että Shemeikoista he olivat löytäneet erikoisen runon aarteen, jota he ei olleet kohdanneet muualta. Heidän kirjoituksensa Suomen lehdissä sytyttivät kiinnostuksen, jollaista ei oltu nähty sitten Kalevalan ensi julkaisun. Lisää innosti myös niihin aikoihin ilmestyneet Karjalaiheiset kirjat, kuten Iivo Härkösen Runon ja metsäin Karjala, Runon hirveä hiihtämässä ja Runonlaulajia, myös Eliel Vartiainen Shemeikka.

Tiedettiin myös, että jo vuonna 1845 Taneli Europaeus kerätessään lisäaineita Elias Lönnrotin uuteen Kalevalaan, oli tavannut niillä matkoillaan kaksi jo silloin korkeassa iässä ollutta Shemeikkaa ja saanut heiltä n. 20 runoa ja seuraavana vuonna 52 lisää, enimmäkseen loitsuja. Taneri Europaeus totesi myös heidän poikansa hyväksi laulajiksi.

Niinpä Shemeikan sukua voidaankin helposti seurata vuoteen 1761 asti ja epämääräisemmin sen taakseen. Hei-

dän kantaisänsä oli saapunut 1700-luvun alkupuolella Pohjois-Aunuksen länsilaidoilta Lupasalmen kylästä. Suomalaiset kansanrunokokoelmat, niin rikkaat kuin ne olikin, eivät sisällä suurta määrää sukutarinoita; kansa ei näyttänyt olleen erikoisen kiinnostunut esi-isänsä vaiheista. Poikkeuksia on ja niihin juuri kuuluu Shemeikan suku, josta lienee lähes täydellisimmät tiedot. Runonlaulutaito on säilynyt tässä suvussa vuosisatoja ja periytynyt tälle vuosisadalalle asti.

Silloin eli vielä monen muunkin kuuluisan suvun laulajia ja pitkät oli heidänkin perinteet. Taitavina laulajina myös nämä miehet ja naiset jättivät oman huomattavan panoksensa kansalliseen kulttuuriimme. Suuresti kansan ihailemina ja arvostettuina, he saivat ansaittua tunnustusta jo elinaikanaan.

Erikoisesti Suomen Karjalasta nyt tapaamme runonkerääjien lisäksi historian tutkijoita ja sen ajan taiteilijoita, kokemassa paikan päällä sen ihmeellisen runon ja kulttuurin voiman, mistä Lönnrot ja edelliset kävijät olivat niin innokkaasti kirjoittaneet. Eniten heitä kiinnosti Petri Shemeikka, tuo vanha Raja-Karjalan honka, paljon heimolaistensa kunnioittama ja ihailema, oli tämä "Karjalan Kuninkaaksi" usein mainittu ylväs runonlaulaja. Hän oli hiljainen vakava mies, vieraita vieroksuva ja hänen ei ollut helppo lähestyä toista ihmistä.

Runontaitamisen lisäksi oli Petri Shemeikka erikoisesti tunnettu etevänä metsämiehenä, karhun kaatajana, peuran tappajana ja yksinäisenä kalastajana. Metsästysmatkoillaan hän usein viipyi viikonkin kerrallaan, joskus kauemminkin. Hän ensisijaisesti piti itseään metsänmiehenä ja peurankehäs oli hänelle yhtä kallisarvoinen kuin kanteleensakin. Metsässään ja kalavesillään tämä harvapuheinen mies oli onnellinen, vaikka hän joskus suostuikin esittämään laulujan suurilla laulujuhlilla niin Sortavalassa kuin Helsingissäkin.

Tänne nyt Ruodavusjärven rannalle, jonka toisella puolella sijaitti vanha Shemeikan kantakylä, kiirehti tätä vanhaa runon mestaria tapaamaan mm. O. Relander, Akseli Gallenkallela, Juhani Aho, Eino Leino, Eero Järnefelt, Jean Sibelius ja paljon muita. Useimmat heistä palasivat sinne kerta toisensa jälkeen ja vielä talvisodan kynnykselläkin tavattiin sieltä heidänlaisiaan innostuneita matkailijoita.

Missä oli sitten kuuluisan Petri Shemeikan vetovoima ja

Petri SHEMEIKAN haudan vanha puuristi.

taika, sillä runonlaulajana hän ei suinkaan ollut niitä suurimpia, eikä häneltä juuri saatu enempää kuin noin 33 runoa, joukossa Maailman luomisruno, Väinämöisen ja Joukahaisen laulutaistelu, Lemminkäisen retki Pohjolan häihin, jokin määrä lyyrillisiä lauluja ja loitsuja. Juhani Sjöström kirjoitti Petri SHEMEIKASTA vuonna 1895, että se oli hänen persoonansa, joka kokonaan valtasi. Ei myöskään voinut olla huomaamatta hänen uljasta ulkomuotoa, kuninkaallista ryhtiä, hänen vakaata ja hiljaista käytöstään, älykästä ilmettä ja korkeaa otsaa, mahtava kuin ukonilma. Kuvanveistäjä Alpo Sailo sanoi muovaillaessaan runonlaulajan patsasta Petri SHEMEIKKAA mallina käyttäen: "Hän on älyn ja ruumiillisen voiman miehiä."

Suuren vaikutuksen hän teki myös Jean Sibeliukseen, joka kävi vaimonsa kanssa Karjalassa vuonna 1892 tutustuakseen sen luontoon ja kansaan, kuten hän kirjoitti, ja jatkoi: "Tapasin vanhan Petri SHEMEIKANKIN ja hän vaikutti suuremmoiselta. SHEMEIKKA lauloikin." Sibelius myöhemmin muisteli Petri SHEMEIKKAA seuraavin sanoin: "Tapasin SHEMEIKASSA niin miehekkään ja ylvään muinaishengen, että tuo käyntini on ollut minulle arvokkaampi kuin parhainkin opintomatkan." Tiedämme vielä, että saman kesän loppupuolella valmistui Sibeliuksen "Satu", jossa soi Karjalan sävelet.

Eräs runonkerääjä kirjoitti, että SHEMEIKOISTA löytyi vielä sen kansan runon kulttuurin mahti, heissä oli paljon sitä Karjalan mystillistä metsien miestä ja henkistä aatelia. He olivat kaunistaa, kookasta, hienotunteista ja järkevää sukua. Sitä mystiikkaa lisäsi vielä se asia, että Petri SHEMEIKKA oli monen mielestä kuin itse Väinämöisen perikuva. Hopeanhoitoisine hiuksineen ja partoineen tämä ylväs vanha laulaja oli kuin Kalevalan kuvaama: Vaka vanha Väinämöinen, tietäjä iän ikuinen.

Tietäjänä Petri SHEMEIKKAakin pidettiin, sillä kaikille ru-

nonlaulajille ominainen pitkä muisti, älykkyys ja tiedon voima uhkui hänestäkin. Niinpä hänen mielipidettään haettiin ja arvostettiin kaikissa kylän asioissa.

Oli myös ihailtavaa kuulla, miten Kalevalan kaunis erikoinen kieli sulautui sointuvasti karjalaisten omaan herkkään ja runolliseen kieleen ja tämän kielen pehmeystä jäi eräälle kerääjälle kaunis mielikuva vuonna 1908, kun SHEMEIKAN emäntä koetti lempein ja innostavin sanoin saada väsymyttä Petri SHEMEIKKAA laulamaan kaukaa tulleelle vieraalle: "Et-köpä laulaisi, vaikka vienompaan kävisi, kunhan laulaisit..." Ne olivat oikeat sanat. Syntyi juhlallinen hetki. Ryhdistyi vanha sankari. Hopeana hohti vanhus kun alkoi laulaa. Mainitsi vieras vielä kauan jälkeen päinkin: "Luulin tuntevani laulun mahdin, mutta turhaan olin puhunut. Vasta Petri SHEMEIKAN laulut kuultuani tulin oivaltamaan tämän asian!"

Muutama vuosi tämän jälkeen vanhus alkoi lähenemään pitkän elämänsä loppupäätä ja myönsi alakuloisena: "Lauluni on laulettu, soittoni soitettu, soitattakohon nuoremmat!" Vielä kerran oli Alpo Sailo saapunut muovaamaan tätä vanhuuden muuttamaa, mutta henkisesti voimakkaana säilyneen sankarin piirteitä. Paljon kärsineenä ja usein nälkää nähneenä Petri SHEMEIKKA eli viimeiset vuotensa sokeana, huonokuuloisena ja surumielisenä. Rukoillen ja ristinmerkkiä tehden hän oli jo kauan valmistautunut kuolemaansa. Maailman sodan pauhatessa, jota hän ei enää kuullut, kuolema vapautti hänet huhtikuun 11. päivänä 1915. Kalmiston rauhaan saatettiin tämä vanha metsänkävijä, honkien huminaan, jonne hän oli jo niin kauan toivonut pääsevänsä. Haudalla lauloi hänen 90-vuotias emäntänsä Maura itkuvirren, saatellen maan poveen pitkän elämäntoverinsa. Seitsemäntoistavuotiaana nuorikkona hän oli tullut yhtä nuorelle Petri SHEMEIKALLE vaimoksi, yhteinen henkinen rikkaus oli auttanut heitä vaikeitten aikojen yli.

Pian seurasivat viimeisetkin runonlaulajat Petri SHEMEIKKAA hautaan. Heistä mainehikkaimpia oli ollut I. Onoila, jonka elämä sammui vuonna 1924. Menneet olivat runonlaulajamme. Värähti kansan sydän. Heidän mielikuvaansa jäi ikuisiksi ajoiksi Petri SHEMEIKKA, viimeiseksi runorukkaan Karjalan perikuvaksi.

Uusi aika oli ehtinyt Karjalaankin. Salot harvenivat. Uusi sukupolvi kuuli nyt tehtaan höyrypillin kimakan vihellyksen, siellä missä ennen niin vienosti kilahiti lehmän kello. Rautahevonen puski kuin uhkuen uutta aikaa ennen niin koskemattomien erämaiden halki. Salokylän puun alla, jonne sukupolvet olivat kokoontuneet laulamaan ja tanhuaamaan, kohosi nyt kansakoulun hirsä. Pian pauhasi kaiken tuhoava julma sota näillä entisillä runorikkailta mantereilla. Kauniin Karjalan lopullinen menetys oli raskas ja katkera isku koko Suomen kansalle, se ahdisti sydäntä arvaamattomalla tavalla, suru lankesi kansan ylle.

Vieras on nyt kulttuuri siellä, vieras on kieli ja kansa. Itkee tuuli ilmoissa mennyttä heimoaan, valittaa Laatokan laineet. Sinne jäivät suuret sankarimme, kotikyliensä nurmen alle, Karjalan kauniisiin kalmistoihin, heille nyt humisevat hongat ikuista itkuvirttään. Emme ole unohtaneet heitä, emmekä niitä väsymättömiä runonkerääjiämme ja heidän meille jättämää arvokasta kansanperintöämme.

Vielä kaikuu Suomessa, muistuttaen meitä Kalevalasta ja sen ihmeellisistä kansantarinoista, haastellen menneisyydestä ja meille säilyneestä runon lahjasta. Olkaamme kiitollisia siitä.

HELGA SHEMEIKKA-ANDREWS
(Montreal, Kanada)